

Vaiko paėmimo iš šeimos ir apgyvendinimo globėjų (rūpintojų) šeimoje procesas ir apsauga

Rūta Pabedinskienė

**Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir
darbo ministerijos Pagalbos vaikams ir šeimoms skyriaus patarėja**

**Žory, Lenkija
2022-09-19-23**

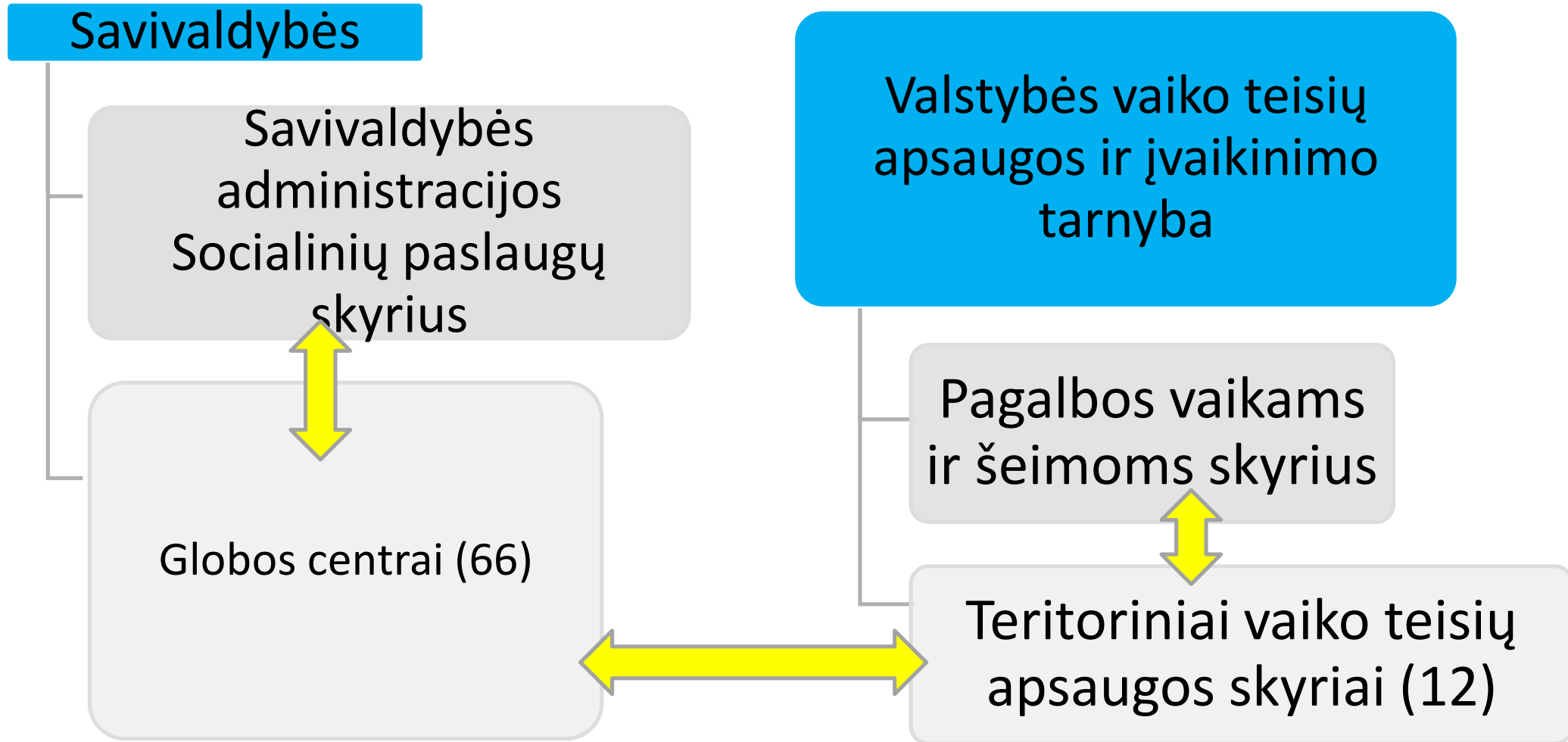
Vaiko globos sistemos istorija Lietuvoje

- Vaiko globa iki 1918 m.;
- 1918-1940 Lietuva tapo nepriklausoma valstybe ir sukūrė savo vaikų globos sistemą;
- 1941-1945-1990 – Antrasis pasaulinis karas ir Sovietų Sąjungos okupacija;
- 1990 -1998: 1990 Lietuva tapo nepriklausoma valstybe, NVO iniciatyvos laikotarpis;
- 1998 -2005: Vaiko globos įstatymas 1998: prioritetas turi būti teikiamas vaiko globai globos šeimoje, o ne Vaikų globos institucijoje, naujas Civilinis kodeksas 2001;
- 2005-2014: Vaiko globos sistemos tobulinimas, paruošimas vaiko priežiūrai, PRIDE programa globėjų ir socialinėms šeimoms;
- 2014 – Deinstitutionizacija iki šiol. Nuo vaikų globos įstaigos iki bendruomenės teikiamų paslaugų.
- 2018 – Vaiko teisių apsaugos sistemos reforma: nuo decentralizacijos iki vaiko teisių apsaugos centralizavimo

Teisės aktai reglamentuojantys vaiko globos (rūpybos) ir įvaikinimo sistemą

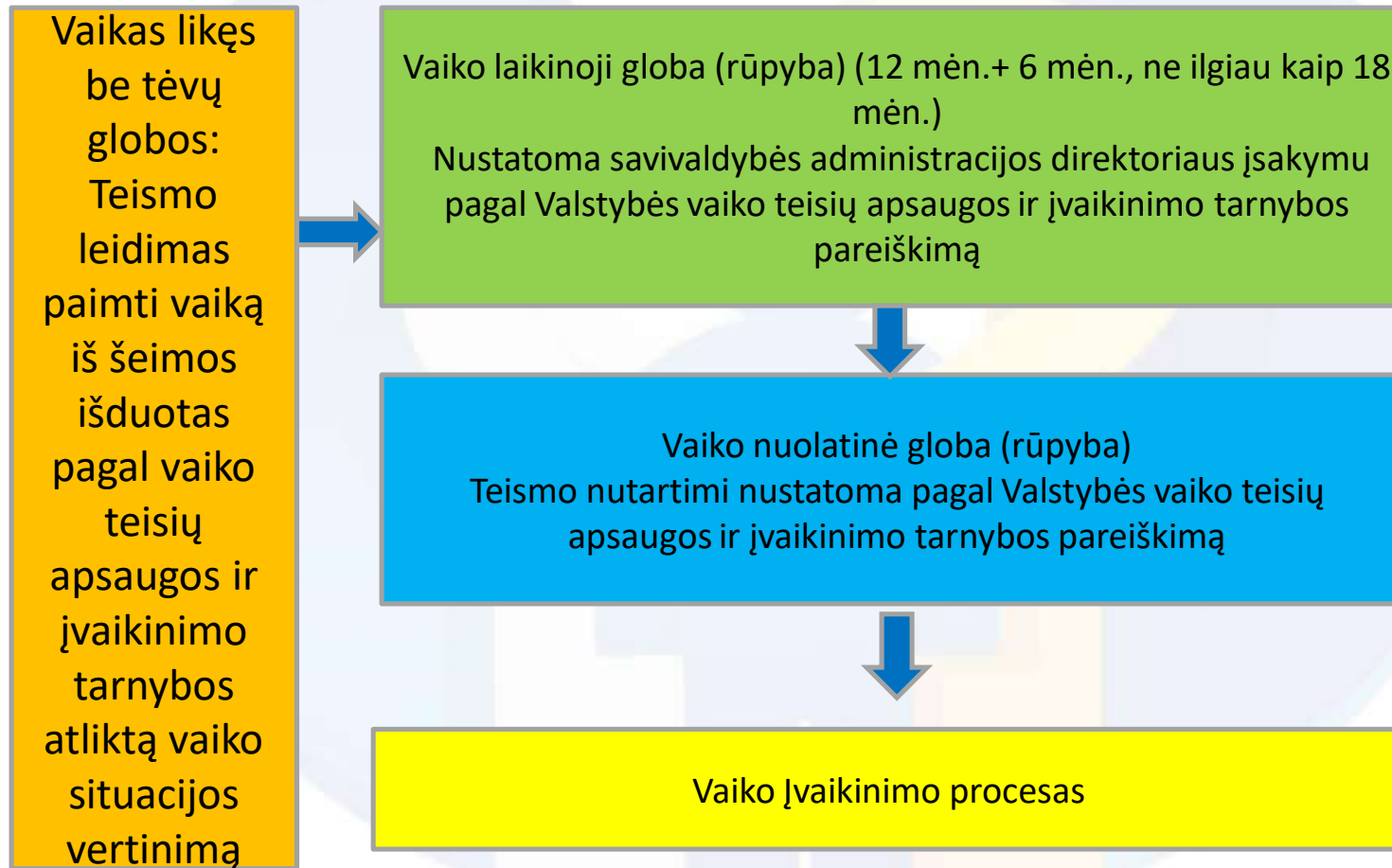
- Civilinis kodeksas;
- Civilinio proceso kodeksas;
- Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas;
- Socialinių paslaugų įstatymas;
- Vaiko globos organizavimo nuostatai;
- Įvaikinimo organizavimo nuostatai ir Asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, ir galimų įvaikinti vaikų apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašas;
- Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas;
- Globos centro veiklos kokybės vertinimo tvarkos aprašas

Institucijos atsakingos už vaiko globos (rūpybos) ir įvaikinimo organizavimą

Vaiko globos (rūpybos) ir įvaikinimo sistema

Vaiko globos (rūpybos) principai

- pirmenybė vaiko interesams;
- pirmenybė tapti vaiko globėjais turi būti teikiama artimiems vaiko giminaičiams ar su vaiku emociškai susijusiems asmenims;
- vaiko globa (rūpyba) globėjų (rūpintojų) šeimoje;
- brolių ir seserų neišskyrimas, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja vaiko interesams;
- vaiko aplinkos ir globos vietos pastovumas;
- Vaiko balsas: vaikui turi būti sudaryta galimybė būti išklausytam ir daryti įtaką priimant sprendimus

Vaiko globos (rūpybos) rūšys ir formos

- Vaiko globos/rūpybos rūšys:
  - 1) laikinoji globa/rūpyba;
  - 2) nuolatinė globa/rūpyba
- Vaiko globos/rūpybos formos:
  - 1) globa (rūpyba) šeimoje;
  - 2) globa/rūpyba šeimynoje;
  - 3) globa/rūpyba globos centre – budintys globėjai;
  - 4) institucinė globa/rūpyba

Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo pagrindai

- Laikinoji vaiko globa (rūpyba) nustatoma vaikui, jei vaiko:
- tėvai arba vienas iš tėvų yra dingę ir ieškomi (iki teismo sprendimo, kuriuo jie paskelbiami dingusiais arba mirusiais);
- tėvai arba vienas iš tėvų laikinai negali rūpintis vaiku dėl tėvų (tėvo ar motinos) ligos, suėmimo ar dėl kitų svarbių priežasčių;
- tėvai ar vienas iš tėvų nesirūpina vaiku, nesirūpina, neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja fizinį ar psichologinį smurtą, tuo keldami pavojų vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam ar doroviniam vystymuisi ir saugumui;
- tėvai nežinomi (kol nenustatyta tėvystė ar artimi giminystės santykiai);
- tėvai arba vienas iš tėvų yra nedarbingi arba iš dalies neveiksnūs arba nepilnamečiai.

Vaiko laikinosios globos (rūpybos) pabaiga

- Laikinoji vaiko globa (rūpyba) baigiasi, kai vaikas:
- 1) gražinamas į tėvų šeimą;
- 2) sulaukia pilnametystės arba emancipuojamas;
- 3) jam (jai) nustatoma nuolatinė globa (rūpyba);
- 4) yra įvaikintas;
- 5) sudaro santuoką

Vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo pagrindai

- Nuolatinė globa (rūpyba) vaikui nustatoma, kai:
- mirę abu vaiko tėvai arba vienas iš tėvų;
- abu vaiko tėvai arba jo vienas iš tėvų teismo sprendimu pripažinti dingusiais be žinios arba mirusiais;
- vaikas įstatymų nustatyta tvarka atskirtas nuo tėvų;
- vaiko tėvai ar artimi giminaičiai nenustatyti per 3 mėnesius nuo vaiko gimimo;
- abu vaiko tėvai arba vienas iš tėvų yra pripažinti neveiksniais įstatymų nustatyta tvarka;
- tėvų valdžia apribota abiem tėvams arba vienam iš tėvų.

Vaiko nuolatinės globos (rūpybos) pabaiga

- Nuolatinė vaiko globa / rūpyba baigiasi, kai vaikas:
  - 1) sulaukia pilnametystės arba emancipuojamas;
  - 2) gražinamas tėvams;
  - 3) yra įvaikintas;
  - 4) sudaro santuoką

Vaiko įvaikinimas

- Įvaikinimas galimas tik atsižvelgiant į vaiko interesus.
- Įvaikinti leidžiama tik tuos vaikus, kurie įrašyti į galimų įvaikinti vaikų apskaitą (sąrašą), išskyrus atvejus, kai įvaikinamas sutuoktinio vaikas arba įvaikinamas vaikas, gyvenantis įvaikintojo šeimoje.
- Įvaikinti leidžiama tik nepilnamečius ne jaunesnius nei trijų mėnesių amžiaus vaikus.
- Neleidžiama įvaikinti savo vaikų, seserų ir brolių.
- Įvaikintą vaiką įvaikinti gali tik įvaikintojo sutuoktinis.
- Įvaikinimas atskiriant seseris ir brolius leidžiamas tik išimtiniais atvejais, kai dėl jų sveikatos negalima užtikrinti seserų ir brolių bendro gyvenimo arba kai dėl įvairių aplinkybių seserys ir broliai jau buvo atskirti ir nėra galimybės užtikrinti jų gyvenimo kartu.
- Vaiko įvaikinimo formos: nacionalinė ir tarptautinė.

Vaiko globos (rūpybos) nustatymas

- Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma per tris darbo dienas savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu nuo Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos nurodymo gavimo;
- Vaiko nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prašymu teismo sprendimu;
- Vaikas įvaikinimas teismo sprendimu.

Vaiko globa (rūpyba) šeimoje, šeimynoje ir vaikų globos institucijoje

- Vaiko globa/rūpyba šeimoje – ne daugiau kaip trys vaikai (bendras vaikų skaičius šeimoje su savo vaikais – ne daugiau kaip šeši vaikai) natūralioje šeimos aplinkoje.
- Vaiko globa/rūpyba šeimynoje – globos forma, kai juridinis asmuo (šeima) globoja keturis ir daugiau vaikų (bendras vaikų skaičius šeimoje su savo vaikais – ne daugiau kaip aštuoni vaikai) aplinką.
- Vaiko globa/rūpyba institucijoje - likęs be tėvų globos vaikas į vaikų globos įstaigą apgyvendinamas tik išimtiniais atvejais, kai nėra galimybės jo globoti šeimoje, globos centre ar šeimynoje

Pagalba globėjams (rūpintojams) ir įtėviams globos centre

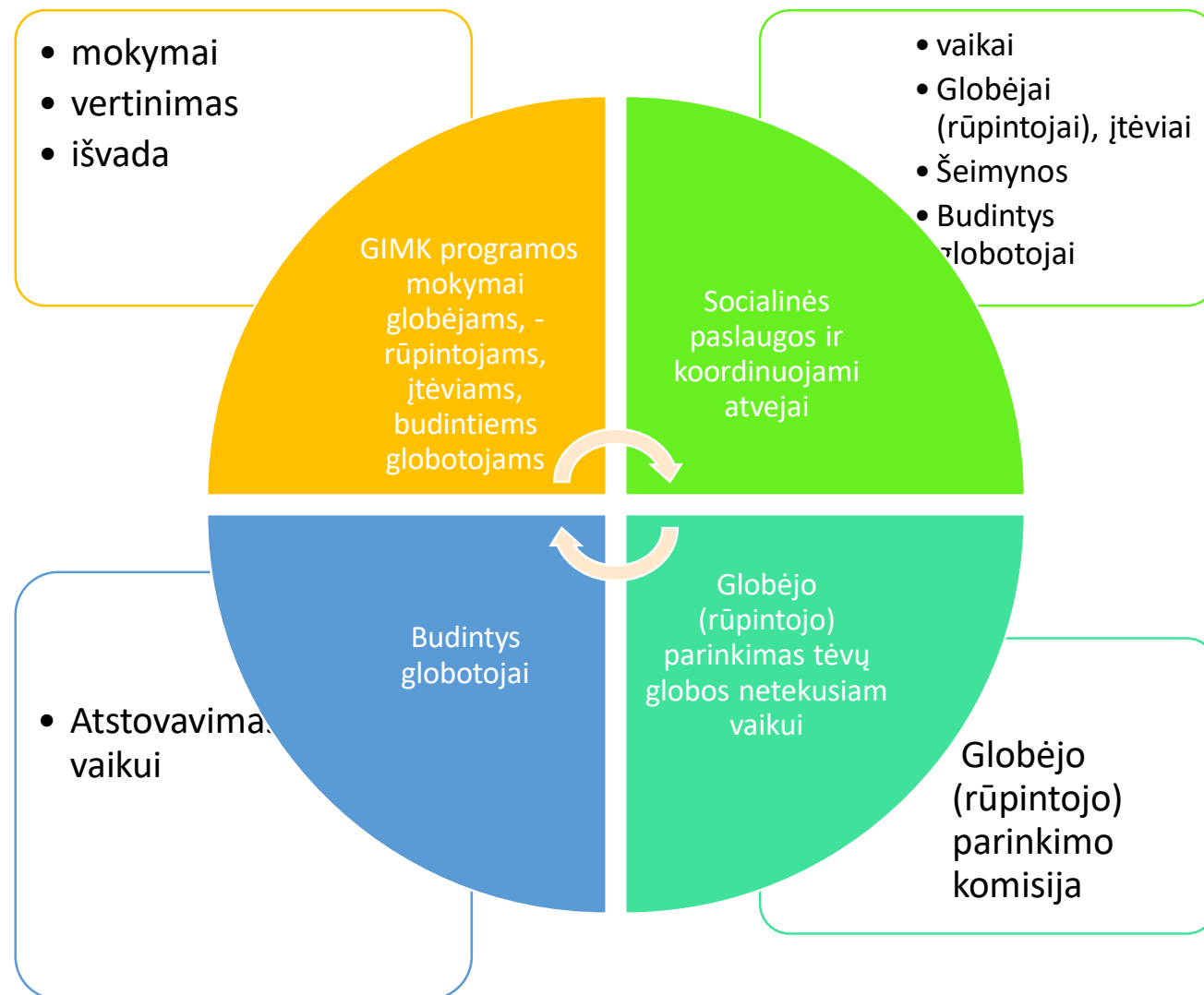
- Globos centras:
- Tai socialinių paslaugų įstaiga veikianti kiekvienoje savivaldybėje (bendras skaičius globos centrų - 66);
- Organizuoja ir teikia socialines paslaugas ir pagalbą globojamiems (rūpinamiems) ar įvaikintiems vaikams, budintiems globėjams, globėjams (rūpintojams), šeimynoms, įtėviams, šeimos nariams, vaikų globos įstaigos darbuotojams, taip pat kitą pagalbą;
- Asmenis ruošia vaiko globai (rūpybai), įvaikinimui pagal Globėjų (rūpintojų), įtėvių ir bendruomeninių vaikų globos institucijų darbuotojų mokymų ir konsultavimo programą (GIMK programa)

Budintis globotojas

- Budintis globėjas – asmuo, kuris:
- atitinka Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse globėjui (rūpintojui) keliamus reikalavimus;
- išklausė globėjų ir įtėvių mokymus pagal GIMK programą;
- Turi bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartį su Globos centru;
- Laikinai globoja be tėvų globos vaikus, su kuriais nesusijęs su giminystės ryšiais;
- Pagrindinis tikslas grąžinti vaiką į natūralią tėvų šeimą;
- Vaiko teisėtas atstovas yra Globos centras;
- Budinčio globėjo paslaugas apmoka savivaldybė, o budintis globėjas taip pat gauna vaiko išlaikymo išlaidas.

Globos centro funkcijos

GIMK programos tikslai

- Atstovauti tėvų globos netekusio vaiko interesams, tai yra, visi vaikai lygūs, visi vaikai vienodai svarbūs;
- Parengti asmenį / šeimą vaiko globai (rūpybai) ar įvaikinimui laikantis nešališkos pozicijos netekusio tėvų globos vaiko ir jo biologinių tėvų atžvilgiu;
- Rasti vaikui geriausiai atitinkančią globėjų (rūpintojų)/įtėvių šeimą, galinčią patenkinti vaiko interesus ir poreikius.
- Mokymus ir asmens vertinimą pagal GIMK programą gali atlikti tik Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybų atestuoti asmenys.

Dėkui